

Marshalls tidiga inflytande på den svenska nationalekonomin

BO SANDELIN

är professor emeritus vid Nationalekonomiska institutionen, Handelshögskolan vid Göteborgs universitet.
Bo.Sandelin@economics.gu.se

Alfred Marshall brukar betraktas som inkarnationen av neoklassisk nationalekonomi. Likväl var han inte särskilt betydande för ämnet i Sverige årtiondena kring sekelskiftet 1900. Skälet torde vara att Sverige på den tiden påverkades mest av det tyskspråkiga kulturområdet och dessutom dominerades nationalekonomiämnet av ett fåtal personer, vilkas inriktning bestämde ämnets inriktning. Viktigast var Knut Wicksell, som var särskilt påverkad av österrikaren Eugen von Böhm Bawerk. Även Gustav Cassel och de yngre och därför mindre tyskorienterade Eli Heckscher och Gunnar Myrdal berörs i artikeln.

Kring förra sekelskiftet var svensk vetenskap och kultur under stark påverkan av det tyskspråkiga området. Från 1880-talet till 1910-talet var hälften av de svenska universitetsbibliotekens förvärv av utländsk nationalekonomisk litteratur publicerad i Tyskland och bara en fjärdedel i Storbritannien och USA. Doktorsavhandlingar i nationalekonomi skrevs på svenska eller tyska; den första på engelska, Karin Kocks, kom först 1929.

Trots att engelsmannen Alfred Marshall (1842–1924) ingalunda var okänd, var hans tidiga påverkan på svensk nationalekonomi knappast av den massiva art som kunde förväntas – om man bortser från vår tyska kulturpåverkan – av författaren till ”the most influential treatise of its era” (Whitaker 1987). Han fick en plats bland andra i kurslitteraturen vid universiteten. Ingen av hans böcker översattes någonsin till svenska.

Marshall var dock inte ställd åt sidan. Det fanns hänvisningar till honom i 68 procent av de svenska doktorsavhandlingarna i nationalekonomi 1895–1926. Knut Wicksell och Gustav Cassel nämndes i något färre, men med fler titlar per avhandling (Sandelin 2001).

I ett litet land som Sverige, där det bara fanns två professurer i nationalekonomi år 1900 och åtta 1940, förkroppsligade ett fåtal individer hela ämnet. Knut Wicksell förde in det neoklassiska tänkandet i Sverige, följd av Gustav Cassel med en anti-marginalnyttvariant. Vi ska se vilka som påverkade dem liksom Eli Heckscher och Gunnar Myrdal och vi ska särskilt se på Marshalls roll. Vi granskar inga enskilda ekonomer efter de fyra nämnda, för när Marshalls tänkande blivit en väsentlig del av huvudfåran blev hans inflytande mer indirekt och spreds av författare som kanske inte ens kände till ursprunget.

1. Knut Wicksell och neoklassicismens grundare

Wicksells första bok *Über Wert, Kapital und Rente nach den neueren national-ökonomischen Theorien* (1893) var huvudsakligen influerad av österrikaren Böhm-Bawerk, men även av engelsmannen Jevons och fransmannen Walras, vilket framgår såväl av erkännandet i förordet som av den faktiska analysen. Wicksell hade läst Marshalls *Principles of Economics*, publicerad 1890, så sent att den inte kunde få mer än ett par tillagda kommentarer. Han förklarar i en fotnot redan i inledningen att ”Marshalls *Principles of Economics*, som genomgående baserats på nyare forskning, var ännu inte publicerad när detta skrevs”.

I skrifter efter *Wert, Kapital und Rente* hänvisar Wicksell då och då till Marshall men bygger inte något väsentligt i sin analys på honom. I *Finanztheoretische Untersuchungen* (1896) nämner han t ex att Marshall hade behandlat principen för marginalkostnadsprissättning och i *Geldzins und Güterpreise* (1898) kommenterar han detaljer i Marshalls syn på pengar. Några författare (Boianovsky och Trautwein 2001; Smith 2004) har noterat att Wicksell karakteriserar Marshalls bidrag till den engelska guld- och silverkommissionen 1887–88 som ”det värdefullaste bidraget till lösningen” av frågan ”hur det vid nuvarande utveckling av handeln över huvud taget vore möjligt att mer eller mindre guld i bankerna eller annorstädes skulle påverka priserna, särskilt hur den tidens överflöd på guld i bankerna och det låga diskontot skulle vara förenligt med fallande priser enligt kvantitetsteorin” (Wicksell 1898, s 69).

Wicksells uppskattning var emellertid inte utan reservationer, för trots att ”Englands mest framstående penningteoretiker och -praktiker hade kallats till kommissionen” hade huvudfrågan enligt Wicksell inte ens fått en till hälften tillfredsställande lösning. Och han kritiserar Marshall för att alltför kraftigt betona ”det förment omedelbara inflytandet från bankkassornas storlek på låneräntorna och därför på priserna” (s 69).

I första bandet av *Föreläsningar i nationalekonomi* (1901) fortsätter Marshall att spela en underordnad roll. Wicksell kommenterar några detaljer i Marshalls *Principles*, medan han ger en central roll åt ”de tre män, som nästan samtidigt och oberoende av varandra” lyckats ”uppställa en ny och bättre grundad teori för bytesvärdet” (s 35), dvs åt Menger, Jevons och Walras, och när det gäller kapitalteorin åt Böhm-Bawerk. I andra bandet från 1906 är Marshall inte ens nämnd, men där finns en hänvisning till den engelska guld- och silverkommissionen (s 142).

Böhm-Bawerk var mer betydande för Wicksell än Marshall. Det framgår inte bara av Wicksells böcker. I Wicksellarkivet vid Lunds universitetsbibliotek finns ett fyrtiotal brev från Böhm-Bawerk till Wicksell men bara ett fåtal från Marshall. Wicksell och Marshall växlade några brev 1904–05 med anledning av en kommentar av Cassel om Marshalls syn på Böhm-Bawerks tolkning av Turgot. Wicksell tyckte att Marshall hade misstolkat Böhm-Bawerk när det gällde effekten på produktiviteten av en förlängd produktionsperiod, men han ansåg också att Böhm-

Bawerks tolkning av Marshalls vänteteori var felaktig.¹

Efter att ha hållit ett föredrag hos Royal Economic Society i London 1906 (där Marshall inte var närvarande) om räntans inflytande på priserna, försökte Wicksell uppenbarligen fortsätta korrespondensen med Marshall, men med föga framgång.²

2. Gustav Cassel

Gustav Cassel var tidigt övertygad om sin egen storhet. I sina memoarer I förnuftets tjänst förklarar han hur ”otillfredsställande och närmast löjlig” han fann undervisningen som han följde i tyska Tübingen sommaren 1898. ”Under dessa veckor mognade mitt beslut att avskaffa hela värdeläran och bygga upp en ekonomisk teori direkt på ett studium av prisbildningen”, skriver han (s 15).

Hans första försök var hans långa artikel ”Grundriss einer elementaren Preislehre” (1899). Trots att Marshall nämns flera gånger gjorde han inte en analys i Marshalls anda. I stället påminner den mer om Walras allmänna jämviktsteori, vilket Cassel bekräftar i inledningen: ”Bland de författare som så att säga kan betraktas som mina föregångar skall här bara Walras nämnas” (s 396). Marshall får heller inte någon framträdande plats i *Das Recht auf den vollen Arbeitsertrag* (1900), som huvudsakligen innehåller en översikt över litteraturen i ämnet. Den handfull hänvisningar till Marshall som finns i *The Nature and Necessity of Interest* (1903) visar knappast mer än att Cassel troligen föredrog Marshalls idéer framför Böhm-Bawerks.

Ett begrepp som marginalnyttan var viktigt för Marshall men en styggelse för Cassel. I sin huvudbok *Theoretische Sozialökonomie* (1918) skriver Cassel att han tidigt kommit till insikt om att ”hela den så kallade värdeläran med sina oändliga ordkrig och ofruktbara skolastik hör till den barlast som måste mönstras ut från den teoretiska ekonomin”. I stället skulle hela den nationalekonomiska teorin ”byggas direkt på en grundläggande teori om prisbildningen” liksom i hans ”Grundriss”, dvs utan marginalnytteinslag (s V). Marshall ses som den främste representanten för det tänkande som Cassel kritiserar och därför bemödar han sig att visa på skillnaden mellan sitt tänkande och Marshalls. Marshall kritiseras för att ha bortsett från knapphetens betydelse; ”hela Marshalls system är ett försök att kringgå knapphetens betydelse, att utesluta knappheten som ett avgörande moment i prisbildningen” (s 145), vilket knappast är en rättvisande kritik.

Cassel kommer tillbaka till detta i sina memoarer där han berättar om ett möte med Marshall 1901:

Höjdpunkten av min Cambridge-vistelse blev naturligtvis mitt sammanträffande med Marshall, den oomtvistat förste i Englands ekonomiska vetenskap. Jag lärde mig skatta både honom personligen och hans

¹ Frågan kommenteras i Groenewegen (1995, s 473-476). Brevet återfinns i appendix i Gårdlund (1996).

² Enligt Uhers inledning till femte upplagan av Wicksells Föreläsningar.

arbete mycket högt, och jag fick klart för mig, att det ekonomiska system jag ville bygga upp i främsta rummet måste konfronteras med det Mars-hallska systemet. Det var emellertid icke lätt att komma till några mer utförliga samtal med Marshall. Hans tid var strängt upptagen, och hans hälsa ålade honom vissa begränsningar. Han kunde vid en lunch föra ett utomordentligt givande samtal av mera allmän art, men ville man efteråt komma djupare in på något ämne, så var det omöjligt. Han måste ha fullständig ro för sin matsmältning, och det återstod intet annat än att tacksamt säga farväl. (s 39–40)

Marshall tycks efteråt ha ångrat att han inte gav Cassel mer tid. Den 18 juni 1901 skrev han till Cassel:

Now that I have said adieu, I feel how much more I should have liked to talk to you about, how many questions I should have liked to ask you as to your continental experience. But I am over-driven. During the last three months I have only given five lectures and I had reckoned on having about 50 days net for my own work. But interruptions, which are always numerous, have been so heavy, that in three months I have done less of my own work than in an uninterrupted three days. Family affairs have occupied me somewhat; but for the greater part I have busied with the concerns of other students of economics of all ages from 20 to 50; and my own work makes no progress. I feel very guilty towards you; I wish very much I could put myself more at your service and had enjoyed and profited by your delightful and energizing conversation more than I have.

Yours very sincerely Alfred Marshall (citerat i Cassel 1940, s 40).

3. Eli Heckscher

Huvuddelen av Eli Heckschers vetenskapliga arbeten gällde ekonomisk historia, vilket inte utesluter ett inflytande från Marshall. Carlson (1988, s 33) sammanfattar: ”De personer som brukar framhållas som särskilt viktiga för Heckschers utveckling är hans lärare, historikern Harald Hjärne och ekonomen David Davidson, samt filosofer och ekonomer som John Stuart Mill, Alfred Marshall och Knut Wicksell”.

Heckscher var en generation yngre än Wicksell och därför mindre präglad av det tyskspråkiga området. Han satte sitt hopp till Marshall i en artikel 1906 om kommunikationsväsendets betydelse för ekonomisk utveckling. Han klagar över att litteraturen inom området är svag och skälet är till stor del ”den välbekanta svårigheten eller rättare sagt omöjligheten av att visa upp en enda faktors betydelse i en totalutveckling” (293). . . . ”Kanske man ej kan göra sig förhoppning om en verkligt djupgående behandling av ämnet, innan Marshalls Principles når fram till behandlingen av den internationella handeln och industriens lokalisering länderna emellan” (s 294).

I inledningen till sin doktorsavhandling *Till belysning af järnvägarnas bety-*

delse för Sveriges ekonomiska utveckling (1907) nämner Heckscher åter Marshall, men även William Cunningham. Frågan om effekten av en enda faktor i ett samhälle är absurd menar han, därför att ”det verkliga förhållandet de flesta samhällsföreteelser emellan icke är orsak och verkan, utan växelverkan, ömsesidigt beroende” (s 1). Detta är en av Marshalls grundläggande idéer i *Principles* hävdar Heckscher i en fotnot, men det är svårt att finna spår av Marshall i resten av texten. Olsson (1992, s 52) menar t o m att det ”finns inga tecken på teori eller antydningar om problematiken i avhandlingen. Dess karaktär är snarare statistisk deskription”.

Mycket senare i inledningen till den engelska översättningen av sitt verk om merkantilismen, *Mercantilism* (1935), hävdar Heckscher att Marshall’s *Principles* ”inte bara var startpunkten för mina teoretiska studier utan påverkade också djupt min ansats mot ekonomisk historia” (s 13).

Dessa till synes motstridiga observationer reser frågan om vilket inflytande Marshall egentligen hade på Heckscher. Det tycks ha varit mest av övergripande slag genom att Marshall var en av de främsta producenterna av ekonomisk teori när Heckscher var ung. Heckscher funderade över sambandet mellan ekonomi och historia och argumenterade för att ekonomisk teori skulle användas för att förklara den ekonomiska historien. Olsson (1992) pekar på likheter mellan Marshalls och Heckschers syn på Ricardo, på den yngre historiska skolan och sociologin och på att de båda saknade intresse för vetenskapligt-filosofiska frågor – likheter som knappast återspelas i explicita hänvisningar i Heckschers skrifter.

4. Gunnar Myrdal

Med sin doktorsavhandling *Prisbildningsproblemet och föränderligheten* (1927) i åtanke skriver Gunnar Myrdal i *I stället för memoarer* (1973) att hans skrifter till slutet av 1920-talet hade ”inrymts i nationalekonomins stora nyklassiska tradition”. Men det var inte främst Marshalls version som han hade anslutit sig till. I stället hade han liksom Cassel byggt på Walras tänkande och försökt vidareutveckla neoklassicismen ”genom att införa förväntningar i Walras modell” (s 18).

Marshall var en av många ekonomer som spelade en andrahandsroll, om än inte oviktig, i Myrdals avhandling; Cassel, Clark och Knight var andra. Myrdal diskuterar förhållandet mellan statik och dynamik hos Marshall och Cassel (s 25–27), nämner, inte okritiskt, Marshalls begrepp representativt företag (s 112), hänvisar med gillande till Marshalls begrepp personliga risker och handelsrisker (s 138), argumenterar mot Marshalls syn på försäkringskostnader (s 153) och jämför sin egen uppfattning med Marshalls beträffande tidslängden, företagets erfarenhet och en hel branschs resultat (s 185). Myrdal kände till Marshalls och andra centrala ekonomers uppfattningar och han kommenterade dem och jämförde sin syn med deras när det var meningsfullt att göra så, men han förblev tämligen självständig.

Marshall spelade en liknande roll i Myrdals mycket speciella doktrinhis-

toriska bok *Vetenskap och politik i nationalekonomi* (1930) som innehåller ett dussintal kommentarer till Marshall. I några fall bara nämner Myrdal Marshalls inställning, i några träder ett gillande fram och i andra är han kritisk.

Till exempel säger Myrdal att tidiga ekonomer till följd av databristen inte sysslade mycket med konkreta problem, men fr o m John Stuart Mills senare år gällde att ”den ekonomiska teoriens avsiktliga förhoppningar kommo att knytas till en dylik konkretisering. Och Marshall blev ju längre fram denna vetenskapliga inriktnings talesman framför andra” (s 23).

Myrdal kritiserar Marshalls tolkning av Ricardos värdelära och menar att Marshall ”driver sin trohet till nya ytterligheter” (s 124). Ricardo hade blivit ”nästan en mystifikation i Marshalls bearbetning . . . genom att tolka om och lägga in i vad Ricardo sagt det han aldrig menat eller kunnat mena” (s 124). Myrdal anser också att ”De stora insatserna, som väl dock får sägas samla sig kring Sidgwicks, Marshalls, Pigous och Cannans välfärdsböcker, utgöras till stor del av fåfänga försök att sätta system i tankar, som icke kunna systematiseras” (s 190).

Det finns även några fall där Myrdal ger Marshall ett erkännande, t ex ”den intressanta diskussionen mellan de subjektiva kostnads- och nyttoteoretikerna. Åtminstone principiellt får väl denna strid anses avslutad genom Marshalls sunda förkunnelse, att man för att klippa behöver en sax med två egggar” (s 128).

Sammanfattningsvis var Myrdal väl medveten om Marshalls ståndpunkter, men Marshall tycks inte ha varit en särskilt viktig inspirationskälla. För Myrdals senare författarskap, när han betraktade sig som institutionalist, betydde Marshall ännu mindre.

5. Marshall i undervisningen

Både Wicksells *Föreläsningar i nationalekonomi* och Cassels *Theoretische Sozialökonomie* var läroböcker som också innehöll nya bidrag till den ekonomiska teorin, vilket är skälet till att de inte glömts bort. År 1911 publicerade Sven Brisman en mer elementär lärobok, *Nationalekonomi*, där Marshall saknas i litteraturöversikten; bara svenska böcker och böcker översatta till svenska nämns. År 1916 kom Brisman med första upplagan av en utförligare bok med samma namn. Marshall saknas fortfarande i de översikter över den internationella och inhemska litteraturen som inleder varje kapitel, men nämns i ett slutavsnitt om allmän litteratur, där Joseph Shield Nicholsons *Principles of Political Economy* sägs vara den bästa av de mer omfattande böckerna. Sedan förklarar Brisman:

Vid sidan därav märkes Marshalls verk *Principles of economics*, som torde vara det mest berömda nationalekonomiska verk, som syssla med de grundläggande ekonomiska frågorna, och det finnes knappast något arbete av denna art, som kan tävla med detta i fråga om framställningskonst och intresseväckande synpunkter. Det är emellertid i huvudsak begränsat till det teoretiska området, och det lider av en viss brist på

koncentration. Det är fullt av träffande och intressanta iakttagelser, men det utreder knappast något problem från grunden, och det lämpar sig därför icke som grundval för självstudier. (Brisman 1916, s 267).

Måste studenterna läsa något av Marshall? Marshalls *Principles of Economics* (1890) och *Economics of Industry* (1892) förekom på litteraturlistorna i nationalekonomi tidigt på 1900-talet. Enligt *Studiehandbok för 1904* innehöll grundkursen i Lund, där Wicksell var professor, verk av Gide, Wicksell själv, Nasse, Scharling, Goschen, Leffler, Bücher och Herkner. Studenten skulle också välja bland titlar av Helfferich, Webb, Marshall och Böhm-Bawerk. Emellertid kunde en del av de angivna skrifterna ersättas av en mer omfattande lärobok, där Marshalls *Principles* var ett möjligt val. Denna möjlighet kvarstod 1930.

Enligt *Studiehandbok för 1904* i Uppsala, där David Davidson var professor, spelade Marshall en mer framträdande roll eftersom hans *Economics of Industry* ingick i grundkursen tillsammans med Wicksells *Föreläsningar* och artiklar av olika författare. *Economics of Industry* kvarstod 1920, då även båda delarna av Wicksells *Föreläsningar* ingick i sin helhet.

Litteraturlistan i Stockholm under Cassel var mycket flexibel. Enligt *Studiehandbok för 1908* krävs en titel av Sundbärg plus fyra böcker valda på ett visst vis bland mer än trettio, inklusive Marshalls *Economics of Industry*. Den kvarstod i den ställningen tjugo år senare.

I Göteborg var Gustaf Steffen professor i nationalekonomi och sociologi 1903–29. År 1890 hade han skrivit en entusiastisk rapport om Jevons pristeori, men själv skulle han bli betraktad som en ekonom inom den historiska skolan. Studenternas litteraturlista för grundkursen innehöll bl a Wicksells *Föreläsningar*. På fortsättningskursen ingick 17 böcker, bl a Marshalls *Principles* och Böhm-Bawerks *Positive Theorie des Kapitaless* (Lönnroth 1990, s 131–132).

Några men inte alla ekonomistudenter i början av 1900-talet tycks alltså ha läst något av Marshall.

6. Slutord

Decennierna kring 1900 betydde de tyskspråkiga länderna mest för vetenskap och kultur i Sverige. De främsta svenska ekonomerna – från Wicksell till Stockholmsskolan – var också mer inriktade mot makroekonomiska frågor än Marshall, som ägnade mer uppmärksamhet åt mikroekonomin.

Så trots att Marshalls *Principles of Economics* och *Economics of Industry* fanns med på de omfattande litteraturlistorna vid svenska universitet i början av 1900-talet – ofta som valbar litteratur – spelade han en ganska modest roll för svensk nationalekonomi under denna tid.

Wicksell hade särskilt tagit intryck av Böhm-Bawerk men även av Jevons och Walras, innan han läste Marshalls *Principles*. Böhm-Bawerk betydde därför med nödvändighet mer än Marshall för Wicksells värde- och kapi-

talteori, trots att Wicksell och Marshall hade ett gemensamt språk genom bådas matematiska bakgrund, en bakgrund som Böhm-Bawerk saknade.³ I penningteorin, som inte var Marshalls huvudområde, var Marshall en bland många som Wicksell nämnde.

Inte heller de centrala delarna av Cassels tänkande byggde på Marshall. Cassels grund var Walras allmänna jämviktsteori, medan partiell jämvikt var mer utmärkande för Marshall. Dessutom såg Cassel ingen mening i begreppet marginalnytta, eller nytta över huvud taget, medan det var viktigt i Marshalls analys.

Med nästa generation svenska ekonomer – Heckscher, sedan Myrdal m fl – tunnades inflytandet från det tyskspråkiga området ut, medan det anglosaxiska ökade. Med tiden kom det centrala i Marshalls tänkande att bli en väsentlig del av huvudfåran och användas även av svenskar utan hänvisning till den kanske bortglömda ursprungliga källan.

Boianovsky, M och H-M Trautwein (2001), "An Early Manuscript by Knut Wicksell on the Bank Rate of Interest", *History of Political Economy*, vol 33, s 485-507.

Brisman, S (1911), *Nationalekonomi*, P.A. Norstedt & Söner, Stockholm.

Brisman, S (1916), *Nationalekonomi*, P.A. Norstedt & Söner, Stockholm.

Carlson, B (1988), *Staten som monster. Gustav Cassels och Eli F Heckschers syn på statens roll och tillväxt*, Ekonomisk-historiska föreningen, Lund.

Cassel, G (1899), "Grundriss einer elementaren Preislehre", *Zeitschrift für die gesamte Staatswissenschaft*, Heft 3, s 395-458.

Cassel, G (1900), *Das Recht auf den vollen Arbeitsertrag*, Vandenhoeck & Ruprecht, Göttingen.

Cassel, G (1903), *The Nature and Necessity of Interest*, MacMillan, London.

Cassel, G (1918), *Theoretische Sozialökonomie*, 2:a uppl 1921, C F Wintersche Verlagshandlung, Leipzig.

Cassel, G (1940), *I förnuftets tjänst*, första delen, Natur och Kultur, Stockholm.

Groenewegen, P (1995), *A Soaring Eagle: Alfred Marshall 1842-1924*, Edward Elgar, Aldershot.

Gårdlund, T (1996), *The Life of Knut Wicksell*, Edward Elgar, Cheltenham.

Heckscher, E F (1906), "Kommunikationsvä-

sendets betydelse i det nittonde århundradets ekonomiska utveckling", *Ekonomisk Tidskrift*, årg 8, s 293-320.

Heckscher, E F (1907), *Till belysning af järnvägarnas betydelse för Sveriges ekonomiska utveckling*, Centraltryckeriet, Stockholm.

Heckscher, E F, (1935), *Mercantilism*, Allen and Unwin, London.

Lönnroth, J (1990), "Gustaf Steffen", i Jonung, C och A-C Ståhlberg (red), *Ekonomporträtt. Svenska ekonomer under 300 år*, SNS Förlag, Stockholm.

Marshall, A (1890), *Principles of Economics*, Macmillan, London.

Marshall, A (1892), *Elements of the Economics of Industry*, Macmillan, London.

Myrdal, G (1927), *Prisbildningsproblemet och föränderligheten*, Almqvist & Wiksells Förlag, Uppsala och Stockholm.

Myrdal, G (1930), *Vetenskap och politik i nationalekonomien*, Kooperativa förbundets bokförlag, Stockholm.

Myrdal, G (1973), *I stället för memoarer. Kritiska essäer om nationalekonomin*, Prisma, Stockholm.

Olsson, C-A (1992), "Eli Heckscher and the Problem of Synthesis", *Scandinavian Economic History Review*, vol 11, nr 3, s 29-52.

Sandelin, B (2001), "The De-Germanization of Swedish Economics", *History of Political Economy*, vol 33, s 517-539.

REFERENSER

³ I ett mycket nedlåtande brev, återgivet av Gårdlund (1996, s 342-343) driver Marshall med Böhm-Bawerks matematiska tafathet: "En pojke i en byskola som gjorde en sådan blunder i sin aritmetik skulle straffas".

Smith, M (2004), "Thomas Tooke's Legacy to Monetary Economics", i Aspromourgos, T och J Lodewijks (red), *History and Political Economy: Essays in Honour of P.D. Groenewegen*, Routledge, London och New York.

Studiehandbok för de studerande inom juridiska fakulteten vid universitetet i Lund (1904), Berlingska Boktryckeriet, Lund.

Studiehandbok för de studerande inom juridiska fakulteten vid universitetet i Lund (1930), Grahns Boktryckeri, Lund.

Studiehandbok för de studerande inom juridiska fakulteten vid universitetet i Uppsala (1904), Almqvist & Wiksells Boktryckeri, Uppsala.

Studiehandbok för de studerande inom juridiska fakulteten vid universitetet i Uppsala (1920), Almqvist & Wiksells Boktryckeri, Uppsala.

Studiehandbok för de studerande inom den stats- och rättsvetenskapliga fakulteten vid Stockholms högskola (1908), Almqvist & Wiksells Boktryckeri, Uppsala.

Studiehandbok för de studerande inom den stats- och rättsvetenskapliga fakulteten vid Stockholms

högskola (1928), Almqvist & Wiksells Boktryckeri, Uppsala.

Whitaker, J K (1987), "Marshall, Alfred", i *The New Palgrave: A Dictionary of Economics*, Macmillan, London och Basingstoke.

Wicksell, K (1893), *Über Wert, Kapital und Rente nach den neueren nationalökonomischen Theorien*, Verlag von Gustav Fischer, Jena.

Wicksell, K (1896), *Finanztheoretische Untersuchungen nebst Darstellung und Kritik des Steuerwesens Schweden*, Verlag von Gustav Fischer, Jena.

Wicksell, K (1898), *Geldzins und Güterpreise. Eine Studie über die den Tauschwert des Geldes bestimmenden Ursachen*, Verlag von Gustav Fischer, Jena.

Wicksell, K (1901), *Föreläsningar i nationalökonomi*, nyutgåva 1966, del I, 5 uppl, Gleerups, Lund.

Wicksell, K (1906), *Föreläsningar i nationalökonomi*, nyutgåva 1966, del II, 5 uppl, Gleerups, Lund.